

TİC 214

Gümrükte Dijital Uygulamalar (Markalı Ders)

Türkiye’de Gümrük Yapısı ve Dijital Altyapı

2025-2026 BAHAR DÖNEMİ

Türkiye'nin Gümrük Birliđi Üyeliđi

Gümrük Birliđi, iki veya daha fazla ülkenin kendi aralarındaki ticarete gümrük vergilerini kaldırdığı ve üçüncü ülkelere karşı ortak bir gümrük tarifesi uyguladığı ekonomik entegrasyon modelidir. Türkiye, 1996 yılından itibaren Avrupa Birliđi ile Gümrük Birliđi içerisindedir.

Ancak her ülke dış ticaret politikasında tamamen bağımsız değildir; üçüncü ülkelere uygulanacak tarifeler ortak belirlenmektedir.

Bu sistemde:

- Sanayi ürünlerinde karşılıklı gümrük vergisi uygulanmaz,
- Ortak Gümrük Tarifesi uygulanır.
- Ticaret büyük ölçüde serbestleşmiştir.

Diğer taraftan, AB standartlarına uyum zorunluluğu:

- Ürün kalitesini artırır,
- Teknik standartları yükseltir,
- Ve sertifikasyon sistemini geliştirir.

Bu uzun vadede firmaların küresel rekabet gücünü artırır.

Gümrük Birliđi, serbest ticaret anlaşmasından daha ileri bir *entegrasyon* düzeyini ifade etmektedir.

Serbest ticaret anlaşmasında:

Taraflar kendi dış ticaret politikalarını bağımsız yürütmektedir.

Gümrük Birliđi'nde ise:

- Ortak dış tarife uygulanmaktadır.
- Üçüncü ülkelere karşı ortak vergi sistemi benimsenmektedir.

Dolayısıyla Gümrük Birliđi, egemenlik alanında kısmi bir paylaşım anlamına gelmektedir.

Türkiye’de Gümrük İdaresi Yapısı

Türkiye’de gümrük hizmetleri **Ticaret Bakanlığı** bünyesinde merkezi ve taşra teşkilatı aracılığıyla yürütülmektedir. **Gümrükler Genel Müdürlüğü** politika belirleme ve uygulama koordinasyonunu sağlamaktadır.

Türkiye’de uygulanan yapı:

- Merkezi teşkilat politika ve mevzuat düzenlemelerini yürütmektedir.
- Bölge Müdürlükleri taşra operasyonlarını koordine etmektedir.
- Gümrük Müdürlükleri fiili beyan ve kontrol işlemlerini gerçekleştirmektedir.
- Kaçakçılıkla mücadele birimleri denetim faaliyetlerini yürütmektedir.

Bu yapı Türkiye’de aktif olarak uygulanmaktadır ve tüm dış ticaret işlemleri bu sistem üzerinden yürütülmektedir.

Örnek uygulama:

- Almanya'dan ithal edilen bir makine için beyanname, ***BİLGE sistemi*** üzerinden elektronik olarak verilmektedir.
- İlgili Gümrük Müdürlüğü beyanı işlemekte ve sistem ***risk analizini*** gerçekleştirmektedir.
- Gerekli görülmesi halinde ***fiziki kontrol*** yapılmaktadır.
- Vergi tahakkuku tamamlandıktan sonra eşya ***serbest*** bırakılmaktadır.

Bu süreç merkezi mevzuat çerçevesinde, yerel gümrük müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Türkiye’de Dijital Gümrük Uygulamaları

Türkiye’de gümrük işlemleri büyük ölçüde dijital ortamda yürütülmektedir. Kağıt beyan sistemi terk edilmiş olup elektronik beyan sistemi uygulanmaktadır.

Dijital uygulamalar:

- Beyannameler BİLGE sistemi üzerinden elektronik olarak verilmektedir.
- Risk analizi otomatik olarak sistem tarafından yapılmaktadır.
- Hat sistemi (kırmızı-sarı-yeşil) dijital olarak belirlenmektedir.
- Elektronik arşivleme uygulanmaktadır.

Dolayısıyla Türkiye’de dijital gümrük sistemi fiilen uygulanmaktadır.

BİLGE Sistemi

BİLGE sistemi, eşyanın gümrük sahasına girişinden çıkışına kadar tüm gümrük işlemlerinin gerçek zamanlı olarak bilgisayar ortamında yürütülmesini sağlamaktadır.

Gümrük işlemleri sırasında gümrük idaresine teslim edilmesi formları BİLGE sistemi aracılığıyla elektronik ortamda doldurmak mümkündür.

BİLGE kapsamında:

- İthalat beyannameleri elektronik ortamda düzenlenmektedir.
- İhracat beyannameleri sistem üzerinden onaylanmaktadır.
- Risk analiz modülü entegre biçimde çalışmaktadır.
- Kontrol hattı sistem tarafından belirlenmektedir.

Bu sistem Türkiye'nin dijital gümrük omurgasını oluşturmaktadır.

Tek Pencere Sistemi

Tek Pencere Sistemi, dış ticaret işlemlerinde farklı kamu kurumları tarafından talep edilen izin, uygunluk ve kontrol belgelerinin tek bir elektronik platform üzerinden yürütülmesini sağlayan entegre bir **dijital altyapıdır**.

Bu sistem, ithalat ve ihracat işlemlerinde kurumlar arası belge dolaşımını ortadan kaldırmakta ve işlemlerin merkezi bir veri sistemi üzerinden yürütülmesini mümkün kılmaktadır.

Türkiye’de Tek Pencere Sistemi uygulanmaktadır ve farklı kamu kurumlarının izin süreçleri elektronik ortamda **entegre** edilmektedir.

Türkiye’de uygulama şu şekildedir:

- Tarım, sağlık, çevre gibi kurumların izinleri sistem üzerinden alınmaktadır.
- Fiziki belge taşıma zorunluluğu azaltılmaktadır.
- Kurumlar arası veri paylaşımı sağlanmaktadır.
- İşlem süresi kısaltılmaktadır.

Bu sistem ticaretin kolaylaştırılması açısından aktif biçimde kullanılmaktadır.

Sistem BİLGE altyapısına entegre biçimde çalışmaktadır.

Türkiye’de uygulama kapsamında:

- Kurum izinleri elektronik ortamda alınmaktadır.
- Belge bilgileri doğrudan gümrük sistemine düşmektedir.
- Fiziki belge ibrazı büyük ölçüde ortadan kaldırılmıştır.
- Kurumlar arası veri paylaşımı sağlanmaktadır.

Bu uygulama ticaretin kolaylaştırılması politikalarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Yetkilendirilmiş Yüklü Statüsü

Yetkilendirilmiş Yüklü Statüsü, gümrük mevzuatına uyum düzeyi yüksek, mali yeterliliğe sahip ve güvenilir kabul edilen firmalara tanınan bir kolaylaştırma statüsüdür.

Bu statü, risk temelli gümrük denetim anlayışının bir sonucu olarak uygulanmaktadır.

Bu sistemde devlet şunu söylemektedir:

“Bu firmaya güveniyorum, dolayısıyla işlemlerini daha az kontrol ile ve daha hızlı yürütüyorum.”

Türkiye’de YYS alabilmek için firmaların belirli kriterleri sağlaması gerekmektedir. Temel kriterler:

- Gümrük mevzuatına uyumlu geçmiş işlem kaydı bulunmalıdır.
- Mali yeterlilik şartı sağlanmalıdır.
- Kayıt sistemi düzenli ve izlenebilir olmalıdır.
- Güvenlik standartlarına uyum sağlanmalıdır.

Bu kriterler firmaların güvenilirliğini ölçmektedir.

Türkiye’de Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYs) uygulanmaktadır ve güvenilir firmalara kolaylık sağlanmaktadır.

YYs kapsamında:

- Daha az fiziki kontrol uygulanmaktadır.
- İşlem süresi kısalmaktadır.
- Uluslararası güvenilirlik artmaktadır.
- Karşılıklı tanıma anlaşmaları yürütülmektedir.

Transit Rejimi

Transit Rejimi, ithalat vergileri ve ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmayan, serbest dolaşıma girmemiş ve ihracatla ilgili gümrük işlemleri tamamlanmış eşyanın gümrük gözetimi altında Türkiye Gümrük Bölgesi içindeki bir noktadan diğerine taşınmasında uygulanmaktadır.

Bu rejim kapsamında eşya, gümrük idaresinin kontrol ve sorumluluğu altında belirlenen güzergâh üzerinden varış gümrüğüne sevk edilmektedir.

Türkiye’de transit işlemler elektronik sistem üzerinden yürütülmektedir

Transit rejimi özellikle Türkiye'nin *jeostratejik* konumu nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Avrupa ile Orta Doğu, Kafkasya ve Orta Asya arasında köprü konumunda bulunan Türkiye, transit ticaret açısından lojistik merkez işlevi görmektedir.

Bu durum hem taşımacılık sektörüne hem de liman ve sınır kapılarının ekonomik faaliyetlerine katkı sağlamaktadır.

Uygulama kapsamında:

- Transit beyannameleri elektronik düzenlenmektedir.
- Taşıma süreci sistem üzerinden izlenmektedir.
- Varışta otomatik kapanış yapılmaktadır.
- Kaçakçılık riski azaltılmaktadır.

Dijital tarama sistemleri

Türkiye’de X-ray tarama sistemleri ve plaka tanıma sistemleri aktif olarak kullanılmaktadır.

Uygulama örnekleri:

- Limanlarda konteyner tarama cihazları bulunmaktadır.
- Kara sınır kapılarında araç tarama sistemleri kullanılmaktadır.
- Kamera sistemleri entegre edilmektedir.
- Otomatik tartı sistemleri uygulanmaktadır.

Bu teknolojiler güvenlik kapasitesini artırmaktadır.

Dijital G m r k Uygulamalarında Riskler

Türkiye’de dijital altyapı gelişmiş olmakla birlikte bazı riskler de bulunmaktadır.

- Siber güvenlik tehditleri söz konusudur.
- Sistem  okmesi riski bulunmaktadır.
- Algoritmik hatalar oluřabilmektedir.

İnsan denetimi h len gereklidir.

Dolayısıyla Türkiye’de dijital g m r k uygulanmakta ancak insan faktörü sistemden tamamen çıkarılmamaktadır.

Türkiye’de Gümrük İşlemlerinin Operasyonel Süreci

Türkiye’de gümrük işlemleri elektronik beyan esasına dayalı olarak yürütülmektedir. Yükümlü veya gümrük müşaviri tarafından beyanname elektronik ortamda sisteme girilmekte ve süreç dijital altyapı üzerinden ilerlemektedir. Beyan sonrasında risk analizi yapılmakta ve eşyanın hangi kontrol hattına yönlendirileceği sistem tarafından belirlenmektedir.

Türkiye’de uygulanan operasyonel aşamalar:

- Elektronik beyanın verilmesi
- Risk analizi yapılması
- Hat sisteminin belirlenmesi (Kırmızı–Sarı–Yeşil)
- Vergi tahakkuku ve ödeme
- Eşyanın serbest bırakılması